

בס"ד. פורים, ה'תש"כ

(הנחה בלתי מוגה)

בלילה ההוא נדדה שנת המלך¹, ומביא רבינו נשיאינו כ"ק מו"ח אדמו"ר² ממנהגי מהרי"ל³ דמבלילה ההוא צריך להגבי' את קולו בקריאתו לפי שזהו תוקפו של נס⁴. ומקשה על זה, דלכאורה הרי תוקפו של נס הוא תחנוני אסתר וכל הענינים שעשתה כדי לבטל את הגזירה, ומהו הענין שעצם תקפו של נס תלוי בזה שנדדה שנת המלך. ומביא בזה, דאיתא בילקוט⁵ בלילה ההוא נדדה שנת המלך, זה מלכו של עולם. וענין זה שנדדה שנת מלכו של עולם הוא תקפו של נס. אך לכאורה, לא זו בלבד שאין זה תירוץ, אלא אדרבה, שניתוסף עוד קושיא, איך שייך ענין השינה למעלה, הרי לא ינום ולא יישן שומר ישראל⁶. ויובן בהקדם מ"ש⁷ כמים הפנים לפנים גו', וכידוע פירוש הבעש"ט⁸ על הפסוק⁹ הוי' צלך, דכשם שהצל עושה מה שהאדם עושה, כך כביכול הוי' צלך, שלפי אופן הנהגת האדם למטה מתנהגים עמו מלמעלה. וכדאיתא בזהר פרשת תצוה¹⁰ תא חזי עלמא תתאה קיימא לקבלא כו' ועלמא עילאה לא יהיב לי' אלא כגוונא דאיהו קיימא, אי איהו קיימא בנהירו דאנפין מתתא, כדין הכי נהרין לי' מעילא, והיינו, שכאשר האדם למטה הוא בנהירו דאנפין, בשמחה וחדוה, אזי נמשך גם מלמעלה שמחה וחדוה ונהירו דאנפין (משא"כ להיפך ח"ו). ועד"ז מבאר בהמאמר, שכיון שהי' ענין השינה אצל בני ישראל, הרי זה פעל שתמורת זה שלא ינום ולא יישן שומר ישראל, הי' צורך לחפש עצות וענינים לפעול עורה למה תישן גו'¹¹.

(7) משלי כו, יט. וראה תניא פמ"ו (סה),

(1) אסתר ו, א.

(2) ד"ה בלילה ההוא הישית (סה"מ) (א).

(8) ראה כתר שם טוב בהוספות סע"ח.

הישית ע' 5 ואילך).

וש"נ. וראה גם של"ה ל, א. שכה, א (מהמדרש).

(3) הלכות פורים (ע' תכט — בהוצאת ירושלים, תשמ"ט) — הובא בדרכי משה

(9) תהלים קכא, ה.

או"ח סתר"צ. מג"א או"ח שם ס"ק יז.

(10) קפד, ב.

(4) ראה מגילה יט, א. יעב"ץ שם.

(11) תהלים מד, כד.

(5) יל"ש עה"פ (רמז תתנו).

(6) תהלים קכא, ד.

ב) **ומבאר** בהמאמר¹² שכללות ענין השינה למטה בכללות העולם הו"ע הגלות, וכמ"ש¹³ אני ישנה, ואיתא בזהר¹⁴ אני ישנה בגלותא, היינו, שענין הגלות הוא בדוגמת שינה. דהנה¹⁵, בשעת השינה ישנו גוף האדם בשלימותו כמו בשעה שהוא ער, אלא שכחותיו וביחוד הכחות הפנימיים אינם פועלים פעולתם, או שפועלים בחלישות ולא באופן הראוי. ובפרטיות יותר, הנה ידוע שענין השינה מתחיל מסגירת העינים, והיינו, שבכל שאר האברים לא ניכר השינוי שבשעת השינה לגבי היותו ער כמו שניכר השינוי בעינים, שבשעת השינה הם סגורות. והרי הראי' הוא ענין היותר חשוב שישנו באדם, הן ראי' כפשוטה, ראיית עיני בשר, והן ראיית השכל, כמ"ש¹⁶ החכם עיניו בראשו והכסיל בחושך הולך. אך כאשר נמצא במעמד ומצב שאינו רואה ואינו יודע מה נעשה סביבו, הרי זה נקרא בשם שינה. וכמו"כ כפי שנמשך בכח השמיעה (שלמטה מראי'), דעיקר ענין השמיעה הו"ע ההבחנה, כמ"ש¹⁷ אזן מלין תבחן, אך כאשר נמצא במצב שאין אצלו ההבחנה להבחין בין שמועה טובה לשמועה רעה, הרי זה מעמד ומצב ששייך לשינה. וכן הוא גם בכל הכחות שבנפש. ויתירה מזה, שגם בשעת השינה יכולה להיות פעולת הכחות, אלא שהם פועלים באופן בלתי מסודר. וכמו שהוא בכללות ענין החלומות שיש בהם ענין הראי', רואה חלום באספמיא¹⁸, ועד"ז יש בחלומות ענין השמיעה וכל שאר הכחות, אלא שלהיותו במעמד ומצב של שינה, יכול להיות חיבור שני הפכים, ויכול לחברם באופן שהוא היפך האמת בהחלט. ומזה מובן גם ענין השינה כפי שהוא בעבודת האדם, דהנה כתיב שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה¹⁹, שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד²⁰, שזהו"ע הראי' ושמיעה שבשכל, חכמה ובינה²¹, ועד שנמשך להיות גם בראי' ושמיעה דעיני בשר ואוזן בשר. אך כאשר חסר אצלו ענין זה, ותמורת זה צריך להיות ראי' ושמיעה הנ"ל חסר הענין דראה או שמע, אזי יכול ליפול למטה מטה כו'. וזהו גם מה שענין הגלות נקרא בשם שינה, כי, בזמן שביהמ"ק הי' קיים היתה ראיית אלקות, כמארו"ל

16 קהלת ב, יד. וראה זהר ח"ב קטז, ב (ברע"מ). ח"ג רפ, ב.
17 איוב יב, יא.
18 נדה ל, ב.
19 ישעי' מ, כו.
20 ואתחנן ו, ד.
21 ראה תו"א משפטים עה, א. ובכ"מ.

12 פ"ד ע' 8).
13 שה"ש ה, ב.
14 ח"ג צה, א.
15 בהבא לקמן — ראה גם אוה"ת מגלת אסתר ע' רצג ואילך. סה"מ עטר"ת ע' דש ואילך. וראה גם בהדרושים שנסמנו בהערה 43.

כשם שבא לראות כך בא ליראות²², ועשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש²³ שהיו רואים אותם גם בעיני בשר. משא"כ משחרב ביהמ"ק הנה אותותינו לא ראינו²⁴, והיינו, שישנם אותות (ניסים), אלא שאותותינו לא ראינו, שאין בעל הנס מכיר בניסו²⁵.

והנה כיון שהוי' צלך, וכמים הפנים לפנים כן לב האדם (העליון שעל הכסא) לאדם (התחתון), הרי זה פועל גם למעלה ענין השינה כביכול, היינו, שתמורת זה שעניי הוי' אל צדיקים ואזניו אל שועתם²⁶, עיני הוי' משוטטות בכל הארץ²⁷, ועד"ז שאר הענינים שבהם נקראת השגחת ה', הנה מצד העדר העבודה למטה נעשה מעמד ומצב שקוב"ה סליק לעילא ולעילא²⁸, ונעשה הענין דתישן הוי', שאז יכול להיות ענין ההשגחה באופן דשני הפכים, היינו, שתהי' השפעת הטוב מלמעלה, אבל לא תומשך במקום הטוב, אלא ח"ו במקום דהיפך הטוב, ועד שיכול להיות היפך האמת לגמרי, שתמורת זה שהנהגה צריכה להיות באופן שאתה בחרתנו מכל העמים ורוממתנו²⁹, הנה הגר אשר בקרבך יעלה גו'³⁰ (ככל הפרטים שנאמרו בפרשה).

ומבאר בהמאמר³¹, שהענין דעורה למה תישן הוי', נעשה ע"י עבודת האדם במסירת נפש דוקא. והיינו, דכיון שכחות הנפש (מכח הראי' עד להכח היותר תחתון) הם אצלו במעמד ומצב של שינה, הרי אינו יכול להנהיג אותם שיפעלו פעולתם כראוי, ועד שהם יכולים להטעות אותו, ע"ד המבואר בתניא³² דאינון סטרין בישין כו' חייכן בי' כו' ואחזיאו לי' כו' וצערין לי' בחלמי'³³. ולכן צריך לעורר ולהמשיך מבחי' שלמעלה מכחות הגלויים, שזהו ע"י ענין העבודה דמס"נ. וענין זה פועל גם למעלה, שתמורת זה שקוב"ה סליק לעילא ולעילא²⁸, תישן הוי', נעשה נדדה שנת מלכו של עולם, עורה (למה תישן) הוי', ומתחיל הסדר דלא ינום ולא יישן שומר ישראל. וזהו אני ישנה ולבי ער, דאע"פ שאני ישנה בגלותא, מ"מ, לבי ער, היינו, שאצל כאו"א מישראל ישנה

28) ראה זהר ח"א רי, א. ח"ג כ, ב. עה,

א. וראה גם תו"א וארא נה, ג.

29) תפלת העמידה דיו"ט.

30) תבוא כח, מג.

31) פ"ה (ע' 9).

32) פכ"ט (לז, א).

33) זהר ח"ג כה, א"ב.

22) חגיגה ב, א.

23) אבות פ"ה מ"ה.

24) תהלים עד, ט.

25) ראה נדה לא, א.

26) תהלים לד, טז.

27) זכרי' ד, יו"ד. דברי הימים ב טז, ט.

נקודת היהדות שהיא תמיד בתקפה ובשלימותה, שזהו כללות הענין דמס"ג³⁴, ולכן גם למעלה לבי ער, שמלכו של עולם, שהוא לבן של ישראל, כמ"ש³⁵ צור לבבי וחלקי אלקים לעולם, הנה לבי ער, לא ינום ולא יישן שומר ישראל.

ג) והנה לאחרי אני ישנה ולבי ער, ממשיך הכתוב³⁶: קול דודי דופק פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי. והענין בזה, דהנה, דודי הוא מלשון אהבה, והו"ע האהבה רבה שישנה מהעצם דלמעלה, עצמות ומהות א"ס ב"ה, לעצם הנשמה למטה, אשר מבלי הבט על כך שחטא ופגם ועבר את הדרך, ועד שחסר אצלו כל המדריגות והענינים, שלא זו בלבד שאינו בבחינת תמתי, ולא רק שאינו בבחינת יונתי, ולא רק שאינו בבחינת רעיתי, אלא שאינו אפילו בבחינת אחותי (כמו שיבואר לקמן ענין מדריגות אלו), הנה דודי דופק (וצועק ואומר) פתחי לי, שזהו מצד האהבה עצמית, כמ"ש³⁶ אהבתי אתכם אמר הוי", דאע"פ שאח עשו ליעקב, שלכאורה משתווים הם ברגע זה או במעמד ומצב זה, מ"מ, ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי. וממשיך בכתוב (שכאשר) קול דודי דופק (אזי מבקש) פתחי לי. והענין בזה, דהנה אמרו רז"ל³⁷ פתחו לי כחודה של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם. וידוע שיש בזה ב' גירסאות, יש גירסא³⁸ כחררה של מחט, דהיינו החור שבמחט שבו מכניסים את החוט³⁹, אמנם הגירסא המובאת במאמרים⁴⁰ היא כחודה של מחט⁴¹. והענין בזה, שהחור שבמחט יש לו איזה שטח, דכיון שצריך החוט לעבור דרכו, הרי ככל שיהי' החוט קצר ודק, יש לו איזה שטח. אבל החוד של המחט הוא באופן שהמחט הולך ומתקצר ודק עד שנעשה נקודה שאין אחרי' אלא אפס. וזהו שחודה של מחט מורה על ענין המס"ג, שאין בו שטח והתרחבות כלל, לא ביאור והסבר בשכל שבמוח, ולא ביאור והסבר במדות שבלב, ולא ביאור והסבר באיזה ענין שיהי', כי אם נקודה בעלמא, ללא אורך רוחב ועומק כלל, שזהו"ע המסירה ונתינה לגמרי (ער גיט זיך אינגאצן אַוועק), ללא התפשטות כלל, אבל זוהי

38 פסיקתא רבתי שם.
39 ראה גם מפרשים לפסיקתא רבתי שם.
40 מאמר אדה"ז בהנחות הר"פ (דלקמן בפנים). וראה גם לקו"ת בהר"מ, א. קרח נה, א. ואתחנן ד, א. ובכ"מ.
41 (41) שהש"ר שם. ועוד.

34 ראה תניא פי"ח.
35 תהלים עג, כו. מדרשי חז"ל עה"פ ולבי ער: שהש"ר פ"ה, א (ב). פסיקתא רבתי פט"ו, ו. ועוד.
36 מלאכי א, ב"ג.
37 ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ תש"ג ע' 198.

נקודה שבה מונח הוא לגמרי (ער ליגט אינגאנצן) בכל העצם וההתפשטות שלו. ונקודה זו עושה נקב במחיצה של ברזל המפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים⁴², שזוהו"ע פתחי לי, שעיי"ז אני אפתח לכם פתחו של אולם. ולאח"ז מבאר בכתוב פרטי הענינים שעל ידם באים לפתחו של אולם (לאחרי ההקדמה דפתחי לי כחודה של מחט, שהו"ע נקודת המס"נ), אחותי רעיתי יונתי תמתי.

ד) **והענין** בזה, כמבואר במאמר אדמו"ר הזקן בביכל הנחות הר"פ⁴³ (ושם הוא בשינויים מהנדפס בלקו"ת⁴⁴), שאחותי מורה על העבודה שמצד התעוררות האהבה הטבעית, כמו אח ואחות שאהבתם והתקשרותם (אחות מלשון איחוי⁴⁵) זל"ז אינו ענין שצריך הסבר, הבנה והשגה וראיות, אלא זהו ענין טבעי בהם. וכן הוא גם בתחילת העבודה (כאשר עדיין אין לו מאומה, כי אם ענין המס"נ בלבד שהעמיד והעביר אותו) (עס האָט אים איבערגעשטעלט) מן הקצה אל הקצה), שמתחיל עבודתו מלמטה מטה ביותר, היינו שמתחיל להתעורר אצלו האהבה טבעית, שהיא האהבה המסותרת שהיא ירושה לנו מאבותינו⁴⁶, מאברהם אבינו, אחד הי' אברהם⁴⁶.

ועוד ענין בזה, דאיאת במדרש⁴⁷ אחות⁴⁸ כו' זה אברהם, שאיחה את כל באי עולם לפני הקב"ה, היינו, שחיבר את העולם עם הקב"ה, וכמ"ש⁴⁹ ויקרא שם בשם הוי' אל עולם, והיינו, שהאיחוי של העולם עם אלקות הי' לא רק באופן שהעולם הוא מציאות בפני עצמו והקב"ה הוא אל העולם, אלא באופן דאל עולם, שכל מציאות העולם הוא האלקות שבו⁵⁰. וכידוע הביאור בזה (כמבואר בשער היחוד והאמונה⁵¹ בקיצור ובמאמרי חסידות שלאח"ז בארוכה⁵²), שלולי כח הפועל בנפעל, היינו,

בהר לט, סעי'ג ואילך. סה"מ תרע"ח ע' שח ואילך. תרפ"ו ע' שיב ואילך.

46 יחזקאל לג, כד.

47 ב"ר פל"ט, ג. שהש"ר פ"ח, ח (ב).

48 שה"ש ח, ח.

49 וירא כא, לג. סוטה י, סעי"א ואילך.

50 לקו"ת תבוא מב, ד. מג, ג. המשך תער"ב ח"א פרק קלג.

51 פרק א.

52 ד"ה ת"ר נר חנוכה תרמ"ג (סה"מ תרמ"ג ע' לט). ובכ"מ.

42 ראה תניא פי"ז (כג, א).

43 סוף ע' צ ואילך. וראה גם מאמרי אדה"ז תקס"ד ע' קנה ואילך. אוה"ת שה"ש ח"ב ע' תצו ואילך. וראה גם ד"ה דודי שלח בפלח הרמון על שה"ש פו, ב ואילך. ד"ה הנ"ל תרכ"ח (סה"מ תרכ"ח ע' עט ואילך). ד"ה אני ישנה ולבי ער תרל"א (סה"מ תרל"א ח"א ע' קכח ואילך). תרנ"א (סה"מ תרנ"א ע' צד ואילך).

44 שה"ש לג, ג ואילך. לה, א ואילך.

45 מו"ק כו, ב. ועוד. וראה גם לקו"ת

אילו הי' מסתלק מהשמים וארץ הדבר הוי' שמהוה ומחי' אותם, כמ"ש⁵³ בדבר הוי' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם, היתה מתבטלת מציאות השמים והארץ והיו נעשים אין ואפס כמו שהי' קודם הבריאה. ומזה מובן שבכל רגע צריך להיות החידוש דמעשה בראשית נכמ"ש⁵⁴ המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, ומבואר בזה⁵⁵ שמ"ש כאן בכל יום פירושו בכל רגע ורגע] כמו בתחילת הבריאה. ובעומק יותר, הנה ענין ההתהוות הוא לא רק בדבר הוי' וברוח פיו, אלא כמ"ש⁵⁶ כל אשר חפץ הוי' עשה, היינו, שאמיתית מציאות הבריאה היא מבחינת חפץ ורצון העליון (כמבואר בתורה אור⁵⁷ ובדרושי פורים על מגילת אסתר⁵⁸). והענין בזה, כפי שרואים בכחות שבאדם שהרצון חלוק מכל הכחות⁵⁹, שכל הכחות שבאדם ענינם הוא שהם מציאות כחות מחוץ להנפש, ולכן גם פעולתם היא באופן שהם פועלים מציאות שמחוץ להאדם. וכמו כאשר האדם עוסק בענין שכלי ונופלת לו המצאה שכלית, הנה גם לאחר שמשפטיק לעסוק בהשכלה זו, נשאר מציאות ההשכלה שהשכיל בשעה שהתעסק בהשכל. ועד"ז במדות שבלב, במדת האהבה או היפך האהבה, שכאשר פעל ענין של הטבה להזולת מצד מדת האהבה, הנה גם כאשר נפסקת התעוררות האהבה, נשאר ההטבה במציאותה. משא"כ הרצון, כיון שאינו מציאות מחוץ לנפש, ואינו אלא מרוצת ונטיית הנפש, לכן אינו יכול לפעול ענין שהוא מחוץ להרצון, אלא כל זמן שישנו הרצון בדבר זה ישנה מציאותו, וכאשר מסתלק הרצון מתבטלת מציאותו, כשם שבהסתלקות הנפש מן הרצון לא נמצא כללות ענין הרצון. ועפ"ז מובן שכיון שכל אשר חפץ הוי' עשה, שהעשי' למטה היא מבחי' חפץ ורצון העליון, הרי זה באופן של העדר המציאות יותר מאשר ההתהוות שיכולה להיות מבחי' חכמתו ית'. והנה, ענין זה ישנו בטבע הענינים דבריאת העולם, עד כדי כך שאפשר להסביר זה גם לנה"ב, והיינו, שעם היותה נפש בהמית, שרוח הבהמה היורדת היא למטה⁶⁰, הנה כאשר מסבירים לו שכל מציאות המטה היא שבדבר הוי' שמים נעשו, ואילו הי' מסתלק אפילו לרגע הי' נשאר אין ואפס, ובמילא גם בשעה שישנו הרי אינו

53) תהלים לג, ו.

54) ברכת יוצר.

55) ראה לקו"ת אחרי כו, א. אוה"ת

בראשית ח"ו תתרכ, ב. ועוד. סה"מ תרל"ה

ח"ב ע' ש. ובכ"מ.

56) תהלים קלה, ו.

57) מא, ג.

58) שערי אורה שער הפורים עח, א

ואילך. וראה שיחת מוצש"ק פ' אחרי תשל"ח סכ"ד.

59) ראה סה"מ תרע"ח ע' שה.

60) קהלת ג, כא.

מציאות, ויתירה מזה, שכיון שאמיתית ההתהוות הוא מהרצון, הרי זה בדוגמת רצון האדם שלעולם אינו מחוץ להנפש, הנה עי"ז פועלים גם בנה"ב שירצה שיהי' איחוי וחיבור העולם עם א-ל העולם, ועד שהעולם יהי' מציאות אחת עם אלקות, א-ל עולם, שיש רק מציאות האלקות, אלא שזהו כפי שהאלקות הוא למטה.

ה) **והנה** לאחרי דרגת העבודה דאחותי באים לעבודה נעלית יותר, שנקראת בשם רעיתי. והענין בזה, כדאיתא במדרש⁶¹ רעיתי פרנסתי, שישראל מפרנסים כביכול לאביהם שבשמים⁶². והיינו, כמשל ענין הפרנסה שהו"ע האכילה כפי שהוא באדם, שמחבר הנפש עם הגוף, שהרי הנפש מצד עצמה היא תכלית הרוחניות, ואילו הגוף ענינו גשם וחומר, ואיך יהי' החיבור שביניהם, אלא ענין זה נעשה ע"י האכילה ושתי', שנקראים בכללות בשם פרנסה. וכמו"כ יובן למעלה, דהנה אמרו רז"ל⁶³ מה הנשמה ממלאה את הגוף כך הקב"ה ממלא את העולם, והיינו שהקב"ה מצד עצמו הוא למעלה שלא בערך מכל סדר ההשתלשלות ועולמות, וכדאיתא בתו"א⁶⁴ לא זהו עיקר האלקות מה שהעולמות מתהווים ממנו. ובכדי שיהי' הקב"ה ממלא את העולם, היינו, שתומשך בעולם בחי' האלקות שלמעלה מהשתלשלות, הרי זה נעשה ע"י ישראל. והענין בזה, דהנה אמרו רז"ל⁶⁵ בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית, ומה שישראל הם ראשית הרי זה בשביל התורה שנקראת ראשית. ולכן, עי"ז שישראל שנקראים רעיתי פרנסתי, מתנהגים ע"פ הוראת התורה שנקראת בשם לחם, כמ"ש⁶⁶ לכו לחמו בלחמי, אזי נעשה ענין הפרנסה למעלה (לחמי), שנשמת העולם תתקשר ותתלבש ותמלא את העולם בדוגמת הנשמה שממלאת את הגוף.

וביאור מעלת העבודה דרעיתי על העבודה דאחותי, דהנה, העבודה דאחותי היא מצד האהבה הטבעית, וגם פעולתה בהאיחוי העולם עם אלקות הוא באופן הקשור עם טבע העולם, ואין זה אלא שמראים שכל מציאות העולם הוא אלקות, אבל עדיין יכול הוא להיות

(65) הובא בפרש"י ורמב"ן עה"פ בראשית א, א. מדרש אגדה (הוצאת באבער — לבוב, תרנ"ב) בראשית שם. וראה תנחומא (הוצאת באבער) בראשית ג. ב"ר פ"א, ד. ויק"ר פל"ו, ד.

(66) משלי ט, ה.

(61) שהש"ר פ"א, ט (1).

(62) ראה זח"ג ז, ב.

(63) מדרש תהלים קג, א. וראה ברכות י,

א. וראה מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' ה.

(64) מגלת אסתר צט, ב.

מונח בעולם (ער קען נאָך אינגאַנצן ליגן אין וועלט), ואין זה באופן שיוצא מהגבלת העולם (עס רייסט אים ניט אָפּ פון וועלט). אמנם, בכדי לפעול הענין דפרנסתי, שיהי' החיבור דהקב"ה שלמעלה מהעולם באופן של התלבשות להיות ממלא את העולם, שבשביל זה צריך להמשיך מבחי' נעלית יותר ממה שהקב"ה ממלא את העולם, אזי צריכה להיות עבודה כזו שמוציאה אותו מכללות ענין הטבע וכללות ענין העולם. ובכללות הרי זה החילוק בין העבודה שמצד הכחות המוגבלים שבנפש, שזהו מ"ש⁶⁷ ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך, לעבודה דבכל מאדך⁶⁷, שלמעלה מהגבלת הכחות והכלים שלו, שכל זמן שהוא מוגבל בהכלים שלו, הנה גם כאשר ממלא את הכלים בתוכן של קדושה, לא יצא עדיין ממדידה והגבלה, וא"כ, לא יצא עדיין מגדרי העולם וסדר ההשתלשלות, ולכן אינו יכול להמשיך בעולם את האלקות שלמעלה מהעולם, שיהי' הקב"ה ממלא את העולם, כי אם ע"י העבודה באופן של יציאה ממדידה והגבלה דוקא. וזהו גם שהענין דרעיתי פרנסתי נעשה ע"י התורה, שהתורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה, ואלפים שנה קדמה לעולם⁶⁸, שהיא למעלה מכל סדר ההשתלשלות, ולכן על ידה נעשה הענין דרעיתי פרנסתי, שהו"ע ההמשכה בסדר השתלשלות שיהי' הקב"ה ממלא את העולם.

(ו) **אמנם** ב' אופני העבודה דאחותי ורעיתי קשורים עדיין עם סדר השתלשלות, אם בסדר השתלשלות עצמו (אחותי) או כפי שממשיכים מבחי' שלמעלה מסדר השתלשלות להיות הקב"ה ממלא את העולם (רעיתי). ולאח"ז באים לעבודה נעלית יותר, שנקראת יונתי, שזהו כמשל היונים שמסתכלים זה בזה באופן שנמשך עצם התענוג בהסתכלות זו, דכללות ענין ההסתכלות הוא ההעמקה היותר חזקה שיכולה להיות באדם, שע"י נעשית ההתאמתות היותר חזקה, מצד ראיית עיני בשר או מצד ראיית עין השכל באופן היותר נעלה עד לראי' והסתכלות והתאמתות דבחי' החכמה. והו"ע לאסתכלא ביקרא דמלכא⁶⁹. וזוהי העבודה שמצד בחי' יונתי, שהו"ע ההסתכלות מלמטה למעלה, בא לראות, וע"י נעשה גם ההסתכלות מלמעלה למטה, עיני הוי' אל צדיקים. וענין זה אינו שייך לסדר ההשתלשלות כלל, שהרי זה רק עצם ענין ההסתכלות שיש בו כל עוצם התענוג, החיבור והתקשרות והתאחדות.

69) ראה זהר ח"ב רמז, ב. ח"א קצט, א.

67) ואתחנן ו, ה.

68) מדרש תהלים צ, ד. ב"ר פ"ח, ב. לח, ב. ח"ג יג, א.

תנחומא וישב ד וש"נ. זהר ח"ב מט, א.

וְעַיִז מגיע לדרגא כזו שנקרא בשם תמתי, מלשון שלימות, והיינו, שעבודתם של ישראל היא באופן שנעשים שותף להקב"ה⁷⁰, שיש צורך כביכול בפעולת התחתונים, כי למעשה ידיך תכסוף⁷¹. והיינו, שע"י כללות העבודה באופן שענין המס"נ חודר (נעמט-דורך) את הענין דאחותי, שזוהי העבודה שמצד כחות הנפש שבמדידה והגבלה, וחודר גם את הענין דרעיתי, שזוהי העבודה דתורה, או העבודה שמצד הכחות שלמעלה מהמדידה והגבלה של הכחות המתלכשים בגוף, ועד שמגיע גם לבחינת יונתי שהו"ע ההסתכלות היותר חזקה, אזי הוא בבחינת תמתי, שפועל שלימות ותכלית רצון העליון להיות לו ית' דירה בתחתונים⁷². וענין זה (השלימות דתמתי) קשור עם התחלת העבודה דפתחו לי כחודה של מחט, שעם היותו למטה מטה, קודם דרגת העבודה דאחותי, הרי זה מתקשר עם תכלית העלי' דבחי' תמתי, כידוע⁷³ שבחי' גבוה גבוה מתקשר עם בחי' מטה מטה. וזהו שתכלית הרצון העליון הו"ע העשי', מעשה גדול⁷⁴, בעוה"ז הגשמי שנקרא עולם העשי', שדוקא בו הנה ע"י העבודה דאתכפיא סט"א ואתהפכא סט"א נעשה לו ית' דירה בתחתונים.

ז) **וְזָהוּ** ג"כ מ"ש בהמשך הכתוב¹³ שראשי נמלא טל קוצותי רסיסי לילה. והענין בזה, כמבואר בביכל הנחות הר"פ ז"ל⁷⁵ בענין טל ומטר, שמטר נעשה עי"ז שאד יעלה מן הארץ⁷⁶, שזוהו"ע שתלוי בעבודת התחתונים, ולכן נאמר⁷⁷ אם בחוקותי תלכו גו' אזי ונתתי גשמיכם בעתם, היינו, שתלוי בעבודת האדם למטה. אמנם טל לא מיעצר⁷⁸, והיינו, שמבלי הבט על אופן ההנהגה למטה, באה ההמשכה מלמעלה מצד האהבה העצמית. וזהו שמסיים בכתוב שראשי נמלא טל, שהמשכת תכלית העילוי דבחי' תמתי עד למטה מטה ביותר, היא מצד ענין הטל. ועוד ענין בזה, שלאחרי עבודתו בכל הענינים דאחותי רעיתי יונתי ותמתי, אזי נותנים לו לא רק מה שהשיג והגיע ע"י עבודתו באתערותא דלתתא, אלא נותנים לו גם בחי' הטל, שזוהי בחינה שמעשה התחתונים מצ"ע לא הי' מגיע שם, ואין זה אלא שלאחרי השלימות שמצד עבודתו נותנים לו מלמעלה גם

התפלה פ"א (כג, א), ובהנסמן שם (ע' 310).

74) קידושין מ, ב. וש"נ.

75) ע' צב.

76) בראשית ב, ו.

77) ר"פ בחוקותי (כו, גיד).

78) תענית ג, א.

70) שבת יו"ד, א. וש"נ.

71) איוב יד, טו.

72) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז.

ב"ר ספ"ג. במדבר פ"ג, ו. תניא רפל"ו.

ובכ"מ.

73) ראה שערי תשובה לאדהאמ"צ שער

בחי' שראשי נמלא טל⁷⁹. וזהו גם שע"י פתחו לי כחודה של מחט נעשה אני אפתח לכם כפתחו של אולם, ומבואר בזה⁸⁰, שפתחו של אולם לא היו לו דלתות שעל ידם יכולים לסגור ולסתום את הפתח, והי' פתוח תמיד⁸¹, שענין זה מורה על המשכה ממקום נעלה ביותר שנמשך מעצמו (שאינן אתעדל"ת מגעת שם), אלא שבכדי להגיע לפתחו של אולם צריכים לעבור את כל השערים שלפנ"ז, ולאחרי שלימות העבודה דאחותי רעיתי יונתי ותמתי, אזי יכול לקבל מלמעלה את כל הענינים שנמצאים בהאולם, ללא מניעות כלל, כיון שאין שם דלת הסותם את הפתח.

ח) **והנה** כל זה הוא מאמר הקב"ה לכנס"י. אך על זה עונה כנסת ישראל⁸², שמצד זה שאני ישנה בגלותא, הנה פשטתי את כתנתי איככה אלבשנה⁸³. והענין בזה, כדאיתא במדרש⁸⁴ שכתנתי הוא בגדי כהונה ובגדי מלכות, והו"ע לבושי המצוות⁸⁵, כמארז"ל⁸⁶ שע"י קיום המצוה נעשה לבושא חדא. אמנם, מצד ענין הגלות, הן הגלות כפשוטו, ובפרט הגלות היותר עמוק מצד האל זר אשר בקרבך⁸⁷, שהו"ע הגלות דנה"ב והגוף, הרי הוא במעמד ומצב של שינה, היינו, שאין אצלו ענין הראי', שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה, ואין אצלו ענין השמיעה, שמע ישראל גוי', וכמו"כ חסר אצלו בכל הכחות שהיו צריכים להיות בגילוי ולפעול פעולתם, ועד כדי כך שפשטתי את כתנתי, היינו, שנשאר אפילו ללא לבושי כהונה ולבושי מלכות שהם לבושי המצוות. ומוסיף לטעון: איככה אלבשנה, דכיון שכבר אינו מורגל בזה (ער האָט זיך אָפּגעוויינט פון דעם), אינו יודע כיצד יוכל לחזור לדרך התומ"צ.

וממשיך בכתוב⁸³: רחצתי את רגלי איככה אטנפם. והענין בזה, דהנה כתיב⁸⁸ ראיתי את הוי' יושב על כסאו וכל צבא השמים עומד עליו מימינו ומשמאלו, היינו, שיש למעלה מיימינים ומשמאילים⁸⁹. ולכן⁹⁰, כאשר מגעת הידיעה אודות המעמד ומצב למטה באופן דפשטתי את

85) תו"א תצוה פב, א ואילך.	79) ראה זח"ג צ, ב.
86) ראה זח"א רכז, א. קכט, א. תו"מ	80) לקר"ת ואתחנן שבהערה 40.
סה"מ חשון ע' שז ואילך. וש"נ.	81) מדות פ"ב מ"ג.
87) ראה שבת קה, ב.	82) בהבא לקמן — ראה סה"מ תרכ"ח ע'
88) מלכים"א כב, יט.	פד ואילך. ד"ה אני ישנה ולבי ער תרל"א פ"ה
89) מפרשים שם — מירושלמי סנהדרין	ואילך (סה"מ תרל"א ח"א ע' קלד ואילך).
פ"א ה"א.	תרנ"א (סה"מ תרנ"א ס"ע קי ואילך).
90) הבא לקמן אמר כ"ק אדמו"ר	83) שה"ש שם, ג.
שליט"א בקול חנוק ובבכי (המור"ק).	84) שהש"ר עה"פ.

כתנתי איככה אלבשנה, אזי באה מדת הדין וטוענת רחצתי את רגלי איככה אטנפם⁹¹. דהנה כתיב⁹² הארץ הדום רגלי, ובארץ גופא הרי זה קאי על המקום המקודש שבעולם, בית המקדש, עליו נאמר⁹³ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. אמנם, בזמן הגלות, כאשר אני ישנה בגלותא, וקוב"ה סליק לעילא ולעילא, טוענת מדת הדין: רחצתי את רגלי, מ'הָאָט גאָרניט וואָס צוטאָן מיטן הארץ הדום רגלי, וא"כ, איככה אטנפם, כיצד יכול לחזור ולהיות השראת השכינה בביהמ"ק, הרי אפילו כאשר קיימא סיהרא באשלמותא⁹⁴, בימי שלמה, נאמר⁹⁵ השמים ושמי השמים לא יכלכלוך אף כי הבית הזה (בתמי'), ועאכו"כ כאשר אני ישנה, ופשטתי את כתנתי, וא"כ, איככה אטנפם.

ט) **אך** על זה נאמר דודי שלח ידו מן החור⁹⁶, והיינו, שדודי זה שעליו נאמר קול דודי דופק גו', שהו"ע האהבה רבה והאהבה עצמית דאהבתי אתכם אמר הוי', ולכן, מבלי הבט על זה שיש מיימינים ומשמאילים, הנה מצד גודל האהבה, שלח (דודי) ידו מן החור, היינו, שאינו ממתין עד שיהי' פתחי לי, אלא הוא בעצמו עושה חור, שזהו כמו שאמרו רז"ל⁹⁷ שחתר לו חתירה מתחת כסא הכבוד, שזוהי בחינה נעלית שבה אין שליטה כלל למיימינים ומשמאילים, וע"ד מ"ש⁹⁸ ומתחת זרועות עולם, שדוקא בבחי' תחת (מתחת כסא הכבוד) ישנה הבחינה שלמעלה מכל סדר השתלשלות, וענינו של חור זה הוא עשיית הנקב בהמחיצה של ברזל שבין ישראל לאבינו שבשמים, שעיי"ז תומשך ההתעוררות שבאה מלמעלה. ועוד זאת, שהקב"ה אינו מסתפק בהחתירה שחותר מתחת כסא הכבוד, אלא גם שולח ידו מן החור, שהו"ע העזר והסיוע מלמעלה שנמשך גם למי שנמצא במעמד ומצב דפשטתי את כתנתי ועד שאינו יודע איככה (מהי הדרך שיוכל להיות) אלבשנה, ואעפ"כ, דודי שלח ידו מן החור. וענין זה פועל (כסיום הכתוב) ומעי המו עליו. דהנה, איתא בגמרא חולין⁹⁹ שבני מעיים מתחילים מן הלב, ואח"כ נמשכים בני מעיים התחתונים. והיינו, שהעזר והסיוע באופן של אתערותא דלעילא שנמשך

91) ראה גם פי' התרגום עה"פ. וראה
 92) פלח הרמון שם פט, א.
 93) ישעי' סו, א.
 94) תרומה כה, ח.
 95) ראה זהר ח"א רכה, ב. שמו"ר פט"ו, א'תתעט.
 96) שה"ש שם, ד.
 97) ראה רות רבה פ"ה, ו. יל"ש מלכים-ב רמז רמו.
 98) ברכה לג, כו. וראה אוה"ת ברכה ע' א'תתעט.
 99) נו, ב.
 95) מלכים-א ח, כז.

אפילו למי שזועק ומתוודה שפשטתי את כתנתי, פועל אצלו הענין דמעיו המו עליו, היינו, שבין אם מבין או שאינו מבין, נעשה אצלו התעוררות הלב (התחלת בני המעיים), ועד שנמשך במעיים התחתונים שהם כלי העיכול, שענינם הוא לברר ולהפריד בין החלק הראוי לאדם ובין הפסולת שצריך לזרוק מן הגוף, והיינו, שגם הם מתחילים לפעול פעולתם מצד הענין דדודי שלח ידו מן החור שנעשה מלמעלה.

וזהו כללות הענין דאני ישנה ולבי ער, דאע"פ שאני ישנה בגלותא, מ"מ, בל ידח ממנו נדח¹⁰⁰, כי, לבי ער, והיינו, לפי שהקב"ה הוא ער, עליו נאמר צור לבבי וחלקי אלקים לעולם, בכל המקומות ובכל הזמנים, שאינו שומע למדת הדין, אלא שולח ידו מן החור, ועד שחודר את כל מציאותו של איש הישראלי (עס נעמט-דורך דעם גאנצן אידן) להיות מעי המו עליו, שאינו מוצא מקום לעצמו (ער געפינט זיך קיין אָרט ניט), ועד שנהפך לגמרי מן הקצה אל הקצה, לא רק בנוגע לתנועת המס"נ, אלא גם באופן שנמשך בפרטי המדריגות דאחותי רעיתי יונתי תמתי.

י וזהו בלילה ההוא נדדה שנת המלך, שזהו תוקפו של נס, דאע"פ שבנ"י היו אז במעמד ומצב של שינה, מ"מ, נדדה שנת מלכו של עולם, והיינו לפי שבנ"י למטה עמדו בתנועה של מס"נ במשך כל השנה כולה¹⁰¹ [שלכן נקראים במגילה בשם יהודים, כמארז"ל¹⁰² כל הכופר בע"ז (שהוא כמודה בכל התורה כולה¹⁰³) נקרא יהודי], ועי"ז נעשה תוקפו של נס, שנדרה שנת מלכו של עולם, וענין זה פעל גם שנדרה שנת המלך (אחשוורוש) למטה, ולכן צוה להביא את ספר הזכרונות דברי הימים¹, והיינו שנמשך גם בהימים, בבחי' הזמן (ומקום) למטה¹⁰⁴, והיינו, שכשם שהעבודה היא באופן שענין המס"נ נמשך גם בעשר כחות הנפש ועד למחשבה דיבור ומעשה, כמו"כ הענין דלא ינום ולא יישן הוא באופן שפועל גם ההמשכות למטה בבני חיי ומזוני רויחי למטה מעשרה טפחים. וזהו כללות הענין שתוקפו של נס הוא הענין דנדדה שנת מלכו של עולם, שפעל גם שנדרה שנת המלך כפשוטו, וענין זה פעל שליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר¹⁰⁵, הן כדרשת רז"ל¹⁰⁶,

(104) ראה סה"מ ה'ש"ת שם (ע' 10).
אוה"ת מגלת אסתר ע' רצו.

(105) אסתר ח, טז.

(106) מגילה טז, ב.

(100) ע"פ שמואל-ב יד, יד. וראה תניא ספ"ט.

(101) תו"א מגילת אסתר צו, א.

(102) מגילה יג, רע"א.

(103) קידושין מ, א.

והן כפשוטו בפועל, שהרי אין מקרא יוצא מידי פשוטו¹⁰⁷. והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור¹⁰⁸, וכידוע פירוש האריז"ל¹⁰⁹, שע"ז שנזכרים מתוך התעוררות אזי נעשים עוה"פ כל ההמשכות וההשפעות כפי שהיו בפעם הראשונה. והיינו, שע"י התעוררות זו, ובפרט בימים אלו, פועלים כל הענינים הנ"ל הן ע"פ הדרוש והן כפשוטו, שיהי' ליהודים — בכל מקום שהם ובכל זמן במשך כל השנה כולה — אורה ושמחה וששון ויקר.

109) ראה רמ"ז בספר תיקון שובבי"ם.
הובא ונתבאר בספר לב דוד להחיד"א פכ"ט.
וראה תו"מ ח"כ ע' 85 הערה 10.

107) שבת סג, א. וש"נ.
108) אסתר ט, כח.